

CERKVENI GLASNIK

Izhaja zadnji teden v mesecu ZA TRŽIŠKO ŽUPNIJO Posamezna številka stane 2 Din.

Tržškemu delavstvu!

Pravzaprav bi moral ta članek nasloviti: tržškim socialistom, ker je namenjen predvsem tem!

Kolikor so mi poznane razmere, moram reči, da v splošnem v Sloveniji ni nikjer tako dobrega, vernega delavstva, kakor v naši župniji. Priznati moramo, da so tudi tržški socialisti v splošnem mnogo boljši, kakor so drugod, velik del jih hodi tudi še v cerkev in v tem oziru vsa čast tistim, ki hodijo — —! A vendar so se ob zadnjih volitvah v delavsko zbornico vršili — posebno v predilnici — tako žalostni prizori, ki del socialistov spravljajo v tako luč, da bi se tega moral sramovati vsak dostojen socialist, in da mora biti užaljen vsled njih vsak resničen prijatelj delavstva!

»Prokleti farški podrepniki, mole, tercijalci in tercijalke,« take in podobne cvetke te kulture so letale na delavce in delavke krščanskega prepričanja; krščanske delavke so bile dejansko surovo napadene, grozilo se je, da bodo vsi, ki ne gredo s socialisti, vrženi od delavstva iz tovarne, celo tako daleč se je nekdo izpozabil, da je rekel, da bi bilo najbolje vse »farške podrepnike« pobiti. In koliko laži se je vrglo med delavstvo! Naj navedem samo par cvetk: »Fajmošter, Glanzmann in dr. Žerjav so se zvezali zoper delavstvo; fajmošter je rekel, da je Glanzmann ubog revež, ki ne more plačati večje plače delavstvu; farški bodo vpeljali deseturni delavnik; duhovščini so se predbacivali tako ostudni očitki, da si jih ne upam napisati, dasi sem že zgorajšnje težko zapisal!

Sicer bo kdo rekel: »Saj pameten človek itak takih gorostasnosti ne verjame!« Res je tako! Pameten človek bi na take neslanosti in očitne laži odgovoril s tem, da bi se z gnjusom obrnil od teh, ki to govore, a skušnja kaže, da nekateri največji bedariji verujejo — najraje!

Dragi socialisti, ki blatite in sramotite krščansko delavstvo, kaj menite, da hočejo delavci krščanskega prepričanja sebi škodo? Kje boste našli tako bedastega človeka, ki bi hotel sebi škodovati? Gotovo je, da hočejo ti sebi ravno tako dobro, kakor vi sebi! Od vas socijev se ločijo le v tem, da hočejo rešiti delavsko vprašanje na podlagi krščanskih načel pravice in ljubezni, vi pa na podlagi materialističnih brezbožnih Marksovih socialističnih načel. To je razlika! In vsak izmed vas, ki ima le trohico poštenosti in vere, bo priznal, da bo prej delavcu prineslo srečo načelo pravice in ljubezni, ki jo uči Kristus, kakor pa načelo brezboštva in materializma, ki ga uči oče materialističnega socializma — Marx.

Da je to res, uči tudi praksa in zgodovina! Voditelji krščanskega socializma niso še nikjer obogateli z delavskimi žulji, ampak so sami žrtvovali sebe in svoje premoženje! Krščanski socialisti niso nikdar hujskali svojih pristašev na poboje socialistov, krščansko misleče delavstvo ni še nikdar metalo delavcev socialistov na ulico iz tovarn in še nikdar jim ni odjedalo vsakdanjega kruha! Da so pa socialisti to delali in da s tem groze, ve in vidi pa vsak, ki hoče videti —! Kje so torej prijatelji delavstva? Ali se ne bo sramoval vsak pošten delavec iti s takimi nasilniki in sramotilci in škodljivci delavstva?

In duhovniki, za katere imajo naši socialisti le besedo »far«, kar pač lepo kaže njih lepo srčno kulturo, kaj so vam

naredili? Ali more človek, ki ima le en lot poštenosti, kdaj trditi, da hočemo duhovniki delavstvu škodovati? To bi mogoče trditi samo satanizem —! Lahko mirno rečemo, da naša dela jasno pričajo, da hočemo ljudstvu le koristiti, da mu oznanujemo le resnico, da ga hočemo tudi na tem svetu osrečiti, da se le žrtvujemo za njega! Poglejte: skoro vse dobrodelne ustanove v naši domovini so delo naše duhovščine! Poznam precej strupenih nasprotnikov duhovščine, ki so v mladosti jedli duhovski kruh, ki so mogli študirati samo z duhovsko podporo! Še dobro se spominjam nekega dijaka, ki je hodil eno leto za menoj v gimnazijo. Škof so mu dajali hrano, nato jim je šel pa okna pobijati in danes ima v ustih le »farje«.

Nekoč pride v župno pisarno prosit mož, ki je prej v neki tovarni tudi imel na jeziku samo »farje«. Pa ga vprašam: »Kako pa je to, da pridete najprej v župnišče prosit, saj veste, da smo duhovniki najslabše plačani?« Pa mi odgovori: »Ja, pri duhovnikih se še vedno kaj dobi«. V Tržiču smo lansko leto zbrali nad 400.000 K — reci štiristotisoč kron. Kdo je dobil ta denar? Revni delavci in njih otroci! Kdo je zbral ta denar? Duhovniki, mole in tercijalci —! Socialisti, pred vsem njih voditelji, niso v celi Jugoslaviji toliko zbrali za revno delavstvo, kakor ti »farji in tercijalci« v eni sami župniji! Kadar boste socialisti toliko zbrali in toliko žrtvovali iz svojega, kakor duhovniki in razne »mole«, potem boste imeli šele pravico kritizirati in takrat boste pa znali umevati naše delo in boste sami udarili po zobeh tistega, ki nas bo sramotil! In še to naj povdarjam: mi ne delamo razlike med reveži, naj bodo ali so bili socialisti ali ne, ne med otroci, ali so socialističnih staršev ali ne!

Prepričan katoličan ne sme iti s socialistično stranko! Katoliški delavec zato ne more iti za marksističnimi socialisti ali komunisti, ker so temelji njih načel protiverski, protikatoliški, proticerkveni! Cerkev jih je obsodila! In kdor cerkve ne posluša, je kakor pagan in očiten grešnik, tako pravi naš Gospod Jezus Kristus. Kdor je torej res katoličan, ne more v socialistično stranko radi njih načelnega — kulturnega programa in radi protiverskega in proticerkvenega delovanja komunističnih in socialističnih strank. Naj torej socialisti zavrnejo boj veri in cerkvi, pa bo šel lahko vsak katoličan z njimi! To so že storili angleški delavci socialisti, zato gredo z Makdonaldom tudi katoličani. Makdonald ni, kot so nemški ali slovenski socialist, ki bi imel vedno le »farje« v ustih; ko je bil on ministerski predsednik, je javno povedal, da mora v državi vladati krščanstvo, da je le na podlagi krščanskih načel možna rešitev socialnega vprašanja. Naši socialisti so pa še predpotopni ljudje, ki mislijo, da bodo delavstvo rešili s farško gonjo, pa s pobijanjem krščansko čutečih delavcev. — Angleški socialisti bi se sramovali s takimi delavci skupaj sedeti —! Meni se sploh čudno zdi, da more le en delavec iti s takimi ljudmi, ki tako surovo nastopajo proti lastnim delavskim tovarišem! Še bolj čudno pa, da nekateri celo verni delavci, morejo iti za ljudmi, ki nimajo vere, ki imajo le »farje« v ustih, ki bi krščansko misleče najraje uničili, ki se norčujejo iz vsega, kar je kristjani sveto.

Pa če že hočejo nekateri na vsak način s protiverskimi socialisti, pa naj gredo! Bog nikogar za lase ne vleče v nebesa in tudi mi nikogar ne silimo v krščansko organizaci-

jo in nikogar s silo ne vlečemo iz socialistične. Toda, če ima delavec le količjak zdrave pameti, le nekoliko srca za delavca, potem vendar ne bo svojega brata — delavca sramotil radi verskega prepričanja, zato ker je in hoče biti veren in pošten katolik! Pa tudi v delavskem interesu je tako sirovo nastopanje proti lastnim delavcem celemu stanu škodljivo! Ravno zato naše delavstvo nič ne doseže, ker je nekaterim več na srečo pobijanje in zmerjanje tovarišev delavcev, kakor pa skrb za delavsko skupnost. Pa tudi v interesu časti delavstva je tako nastopanje za ves delavski stan — sramotno! Tako neolikano vedenje je sramotno ne samo za tistega, ki si ga dovoli, ampak za vsako organizacijo, ki to trpi v svoji sredi in za ves delavski stan!

Upam, da pošteno delavstvo — tudi iz socialističnega tabora, teh odkritih besed ne bo vzelo za zlo! Saj jih je narokovala ljubezen do delavca! Delavci ljubite in spoštujte se med seboj! Pustite vsakemu svobodo prepričanja, borite se proti vsakemu nasilju, proti vsaki surovosti, potem boste postali zreli za pravo delavsko politiko! Kakor vi ne trpite nad seboj nasilja, tako ga tudi vi ne delajte! Vsi, zlasti pa voditelji, skrbite, da bo naš delavec rasel v omiki, dostojnosti, v ljubezni in spoštovanju do delavca tovariša, pa bodo tudi pri nas prišli lepši dnevi za delavski stan!

Karel Pirc.

Tržiški vzorniki.

Gospod Andrej Gassner (umrl 26. XII. 1925) se je rodil 8. julija 1847 v Bludencu, v družini, koje pripadniki so se s pridnostjo in spretnostjo povzpeli iz skromnih razmer do najmenitnejših podjetnikov Predarlske deželice.

Mladi Andrej se je šolal na dunajski trgovski akademiji, praktično izobrazbo pa si je pridobil doma v očetovem podjetju. Toda mladeniča je gnalo po širnem svetu! Komaj 20 let star je zapustil dom in šel v Brazilijo in Marseille, kjer je delal kot prokurist in začel spoznavati bombažovo trgovino. Po naročilu svoje tvrde je prepotoval Zgornji Egipt in Sudan. Bil je v Jeruzalemu, Damasku in Carigradu in še po mnogo drugih prekmorskih krajih, dokler se ni ustanovila v Aleksandriji tvrdka Huber in Gassner, kateri je sledila l. 1875. ona Duwell in Gassner v Liverpoolu. Ko je Huber umrl, se je tvrdka v Aleksandriji izbrisala, tvrdka v Liverpoolu pa 1888. l. v Gassner in Komp. spremenila in spopolnila v dalekosežno bombažno trgovino.

Naporno delo, mnoga prekmorska popotovanja, neugodno podnebje in še druge okolnosti so zrahljale pokojnikovo zdravje in ga prisilile, da se je dal od svojih bratov pregovoriti, zapustil je priljubljeni mu Liverpool in vstopil v 1885 l. ustanovljeno bombažovo predilnico in tkalnico v Trzinu, ki se je pod imenom Ed. Glanzmann in And. Gassner tekmo 40 let povzdignila do enega največjih tekstilnih podjetij v Jugoslaviji.

Kot prijatelj tovarniškega dela po angleškem načinu so mu bile malenkostne razmere v Avstriji nad vse zoprne. Vedno se je trudil, da bi položaj industrije zboljšal z organizacijo skupnega dela. Zato se je že pred 25 leti, opiraje se na program industrijcev, potegoval za državnozborni mandat, da bi ondi s svojimi po širnem svetu pridobljenimi skušnjami v smislu dela posredoval. Vsled strankarskih prepričev se mu je namera izjalovila, toda rajni zato ni zgubil poguma. Kar ni mogel doseči za celo Avstrijo, se mu je posrečilo vsaj na Kranjskem. Leta 1904 se je na Bledu ustanovila zveza gorenjskih industrijcev, ki je izvolila Gassnerja svojim predsednikom. Žal je lepo pričeto delo svetovna vojska ugonobila.¹⁾

Po stanu kot trgovec je bil prizadeven, gibčen, v svojih načelih trden in žiljav, tako da se mu je čestokrat predbacila skopost. Vendar pa se mu je delala s tem velika krivica. Kdor ga je natančneje poznal, je vedel, da mu le vestnost

poklica veli strogo postopanje. Ne bi se rad kazal površnim, zato ni zlepa odnehal v spornih vprašanjih. Če mu je pa kdo pot vgladil in ponudil kompromis, mu je bil pa od srca hvaležen.

Sploh je stal na stališču, da posest in bogastvo nalagata dolžnost ustvarjajočega dela in se nikakor ne smeta izročiti pohajkovanju ali pa spekulaciji. Zato je posebno cenil Angleže. Vse pri njih mu je bilo vzorno.

Svoje posle je točno opravljaj. Po zajutruku je hodil v tovarno in tam ostajal do kosila. Tudi popoldan je bil redno v pisarnici.

Po dokončanem delu se pa ni branil male zabave. V mladih letih je rad zabrenkal kako okroglo na citre. Čestokrat je pripovedoval, da je na svojih potovanjih vedno jemal citre s seboj, da si je delal v večernih urah v svoji sobi v hotelu kratek čas. Kot mož v resnih letih seveda ni več muzical, pač pa v razvedrilo tu in tam obiskal kako gostilno, še rajši pa povabil znance zvečer na svoj grad, koder so na lepo urejenem kegljišču kegljali. Tudi ga je veselilo hoditi po gorah; vrhovi na Stolu, Storžiču itd. so mu bili dobro znani.

Družinsko življenje v Gassnerjevi hiši je bilo povsem vzorno. Gospa Gassnerjeva, roj. pl. Hepperger je, bila v mladosti gojenka samostanskega zavoda. Njena tovarišica je bila Gassnerjeva sestra. Ta je pozneje brata z njo seznanila. Živela sta ves čas skupaj v prav vzorni zakonski ljubezni. Delj časa nista imela nič otrok. Gospod je veliko molil in obiskal nekatera božja pota. Želja se mu je izpolnila. Dobil je dva sinova, Andrew in Leon. Želel si je še eno hčerko. Te želje mu pa Bog ni izpolnil. »Bog že ve, zakaj me ni vslušal« je večkrat rekel »jaz bi otroka preveč rad imel«.

Življenje v družini je bilo skozi in skozi krščansko. Nikdar nisi opazil najmanjše stvari, ki bi bila v nasprotju s kako božjo ali cerkveno zapovedjo. Zjutraj je šla vsak dan cela hiša k sv. maši. Gospod in gospa sta redno vsak dan prejela sv. obhajilo in bila v cerkvi pri več mašah, če je maševalo zapored več duhovnikov.

Pred jedjo in po jedi se je opravljala molitev skupno na glas. Hrana je bila priprosta, zraven en kozarček namiznega vina. Po večerji se je skupno molil rožni venec.

Skoraj vsako leto je rajni gospod delal duhovne vaje.

Z veseljem se je spominjal svojega bivšega župnika v Liverpoolu. Hvalil je Liverpoolsko versko življenje katoličanov kot vzorno. Sploh se mu je celo življenje tožilo po tem mestu in večkrat je pripovedoval, kako težko se je ločil od tod, zlasti od lepega domovanja, ki si ga je ondi omislil.

Duhovnike je sploh rad imel in jih zelo spoštoval. Če je pa le glede patronata župne cerkve ali pa v političnem življenju nehote prišel s kakim duhovnikom v nasprotje, je vedno strogo ločil osebo od stanu. Nerač je o takih zadevah govoril napram drugim osebam, če je pa le moralo biti, je vedno h kritiki pripomnil »izvemši njegovo mašniško dostojanstvo«.

To besedilo si je prisvojil v mladih letih na Tirolskem povodom nekega dogodljaja med priprostim kmetičem in njegovim župnikom. Zaradi neke reči sta se sporekla. Kmetič je dolgo brzdal svoj jezik. Konečno mu je pa jezica le privrela do vrha. Pa je začel pošteno obirati svojega dušnega pastirja. »Vi ste tak in tak..... izvemši Vaše mašniško dostojanstvo! Pa to in to počenjate..... izvemši Vaše mašniško dostojanstvo! Zato Vas pa nihče ne mara..... izvemši Vaše mašniško dostojanstvo! Najraje nam bi bilo, da bi Vas nikoli več ne videli..... izvemši Vaše mašniško dostojanstvo!«

To dogodbico je vedno in vedno ponavljal, kadar se je govorilo o duhovniških napakah, češ, da bi se ne zašlo lahkomisljeno predaleč proti spoštovanju duhovskega stanu.

Središče njegovega življenja je bilo Presveto Rešnje Telo. Vse življenje se mu je sukalo in obračalo okoli sv. Eucharistije. Edino srečo je iskal v pristrčnem prijateljstvu z eucharističnim Jezusom. Kako je hodil zjutraj v cerkev smo že omenili. Pa tudi zvečer po dokončanem delu si ga našel pred tabernakeljem. Kadar je srečal duhovnika s sveto potnico, ga je spremil do bolnikovega stanovanja.

¹⁾ Primerljaj »Aus den Lebensarbeit eines Grossindustriellen.« Zu Goldenen Hochzeit Andre Gassners. Erweiterter Sonderabdruck aus Nr. 611 des »Gruzer Tagblattes«, 35. Jahrg., vom 3. 12. 1925.

Nekoč je sedel v gostilni pri Lončarju v družbi tržiških prvakov. Mimo hiše gre duhovnik obhajati. Hitro pusti družbo in gre na cesto pozdravit Najsvetejše. Potem se mirno vrne v družbo.

Pri vstajenju in pri procesiji sv. Rešnjega Telesa dan je bil glasno moleč sv. rožni venec vsako leto navzoč. Zadnja leta, ko so mu postale noge okorne, mu je bilo nadvse neprijetno, da pri blagoslovih ni mogel poklekniti na gola tla. Da ne bi dajal pohujšanja, si je dal nositi za procesijo klečalnik. Posebno je ljubil molitvene ure pred Najsvetejšim. Kadarkoli se je javno opravljala ura molitve, je bil on gotovo navzoč. Koliko jih je pa opravil zasebno, ve le Jezus sam. V pismih, ki mi jih je pošiljal v zadnjih letih iz Bolcana, naglašava vedno, da mu je najlepše dnevno opravilo ura molitve, ki jo opravlja vsak dan od enajste do dvanajste ure dopoldan v cerkvi Evharistincev. Ko so ga moči jele zapuščati in ni zmogel več tolikega napora, je pa najel enega ali dva reveža, ki sta mesto njega molila eno ali tudi dve uri.

V zadnjem pismu od lanskega leta pa milo toži, da so mu noge odpovedale. »Po stopnicah me morajo nositi,« piše, »edina tolažba mi je, da me ob 9. uri peljejo v stolu v cerkev, kjer prejemem sv. obhajilo«. Pozneje je moral tudi to opustiti, kajti le redko kedaj je mogel iz sobe, če je prišel še parkrat v cerkev, mu je teh par korakov povzročalo hude bolečine v kolenih.

Rajnik je bil tudi velik častilec Marijin. Posebno je čislal podobo Marije vedne pomoči. Trdil je, da je od nje prejel največ milosti. Eno prvih del, kar je dal izvršiti v tržiški župni cerkvi je bilo, da je Njej na čast dal postaviti na stranski oltar njeno krasno sliko. Da bi pa še bolj poživljal v župniji njeno češčenje, je založil poseben molitvenik z zgodovino omenjene slike in ga razdajal v stoterih izvodih po vsem Trziču. Sam pa je šel vsak dan, ko so se ljudje razšli iz cerkve, še posebej pred Njeno podobo in včasih preklečal ondi po celo uro. Kako je čislal sv. rožni venec, smo že opevali omenili.

V Bolcanu je bil član dveh Marijinih družb gospodov (Maria Lichtmess in Maria vom Moos).

Tudi je bil od 16. jan. 1887. od tretjega reda sv. Frančiška Serafinskega, toraj še za časa, ko je bival na Angleškem. Obljube je naredil 17. septembra 1889 pri o.o. frančiškanih v Ljubljani. Kako resno mu je bilo za stvar, je razvidno iz tega, da si je že pred desetletji nabavil pravcati redovni habit (obleko) z željo, da ga v njem položi na mrtvaški oder. Kakor smo zvedeli, se mu je ta želja v resnici izpolnila in njegovo truplo počiva v revni halji Frančiškovih sinov.

Dasi zaradi svojega koncilijantnega obnašanja osebno ni imel sovražnikov, je moral glede na versko prepričanje preslišati marsikako pikro besedo. Pitali so ga s hinavcem, tercijanom in enakimi malo duhovitimi in neolikanimi pridevki. Ko je kandidiral v državni zbor proti socializmom, ga je imenoval neki liberalni list: »Ein mit einem Rosenkranz zugeschnirrter Geldsack« (t. j. Z rožnim vencem zadržnjena mošnja.) A vse to ga ni čisto nič motilo. Še smejal se je nad takim početjem! Mož, ki je čestokrat prav resno zatrjeval »da bo najlepši dan njegovega življenja — dan smrti« je bil preveč vznositega mišljenja, da bi čutil take zarobljenosti.

Pa ne le molil je, tudi na zunaj je vdejsvoval praktično krščanstvo, kakor ga je nisem zaznal pri nikomur. Podpiral je katoliški tisk, kjerkoli je mogel. Gledal je na to, da bi se brali katoliški listi tudi od trgovcev, zato je zahteval posebne članke za trgovino, kakor so jih navadno prinašali le židovski časopisi. Naročal je katoliške liste za javne lokale. Bil je član Leonove in Pijeve družbe. Tudi se je finančno močno zainteresiral pri ustanovitvi katoliškega vseučilišča v Saleburgu, ter podpiral katoliške dijaške zveze.

Da je pospeševal misijone in naprave za vzgojo duhovskega stanu mi povsem, kar smo že videli, ni treba še posebej omeniti. — V splošnem je pa namerjal na to, da bi storil mnogo dobrega še pri življenju, ker je to smatral bolj zaslužno, kakor pa če bi čakal do smrti. Svoje ožje domovine,

rojstnega kraja Bludenc ni nikoli pozabil. Mnogo je prispeval k zgradbi cerkve, omogočil je zgradbo domu rokodelskih pomočnikov s telovadnico in domu za odpočitek krščanskih delavk.

Najlepše se je pa udeleževal na karitativnem polju za časa bivanja na Angleškem. Podpiral je bolj proti alkoholizmu, se zanimal za izseljeništvu v Liverpoolskem pristanišču in se zavzemal za revne po brezvestnih agentih ogoljufane izseljence; obiskoval in podpiral domove mornarjev, bil član društva za varstvo osamelih in za pomoč padlih deklet, podpiral katoliške šole in cerkve, ker na Angleškem ne dobivajo od države nikake podpore. Izvrševal osebno oskrbo revežev, predaval v tako imenovani nedeljski šoli za med tednom zaposlene delavce in prirejal dobrodelne koncerte.

Kaj pa naj govorim o njegovi dobrodelnosti v Trziču? Koliko pa je tržičanov, katerim bi pokojni ne bil storil kaj dobrega na ta ali oni način.

Cvetno nedeljo, 14. aprila 1889, toraj kmalu po svojem prihodu v Trzič, se je ustanovila po prizadevanju g. Gassnerja Vincencijeva konferenca Marijinega Oznanenja v Trziču in vse, kar se je tekom 37 let v tem društvu izvršilo, je več ali manj pokojnikova zasluga. Rad bi o tem tukaj kaj več govoril, toda nudila se bode še letos druga prilika, da se bomo na drugem mestu s konferenčnim delovanjem in pokojnikovimi zaslugami obširneje bavili. Omenjam le naše žalostne razmere v vojskinem času. Ko je vse ječalo v hudi stiski, je stopil Gassner na plan, skrbel za aprovizacijo delavstva in kot predsednik vojne in šolske kuhinje izposloval marsikak košček kruha od vlade. Vse to in še več je skrbno zabeleženo in bo svojčas, če Bog da, natanko objavljeno.

Pa če bi pokojnik nič drugega ne bil storil za Trzič, kot to, da je ustanovil dnevno dečje zavetišče na Skali, stekel bi si bil nevenljivih zaslug za Trzič, katerega je tekom let nad vse vzljubil. Še danes mi je v spominu dan, ko je odhajal iz Trziča v Bolcano.

Zjutraj je bil še kakor navadno pri sv. maši in sv. obhajilu, potem se je pa od vsacega posebej, kar nas je bilo na oratoriju, poslovil in s solzami v očeh odšel domov. Prispevši na grajsko planoto, je postal in dolgo zrl na župno cerkev, kateri je toliko lepih naprav zapustil; na župnišče, koje ga zidanje se imamo njemu zahvaliti, na Skalo in Naš dom, ki sta njegovo delo. Zamislil se je mož in stal in stal, ter gledal v duhu razne katoliške organizacije, ki so nastale v Trziču tekom let in ki jih je on od začetka naprej gmotno podpiral. Gledal na hiše in v spomin so mu prihajali bolniki in reveži, ki jih je on podpiral in hudo mu je postalo, zarosilo se mu je oko in počasi s trudno nogo se je obrnil proti grajskim vratom. Z Bogom Trzič! — Na planoti pred cerkvijo smo stali in ga več kot pol ure opazovali, kako je jemal slovo od Trziča. Tudi nam se je rosilo oko.

Le enkrat še mu je bilo dano, da je videl svojo drugo domačijo, a pozabil jo ni nikdar. Do zadnjega se je zanimal za najmanjše tržiške dogodljaje in za znanee. Kadar sta ga sinova obiskala, sta mu morala na drobno o vsem poročati. In še nista mogla njegovo vedaželjnost zadovoljiti.

Gospod Gassner je bil v svojem življenju 6-krat na smrt bolan. Zato se je vedno pripravljaj na dobro smrt. S časom so mu zbog starosti zvapnele žile, kronična bolezen obisti je postajala vedno hušji, koji se je še pridružila srčna angina in pljučna vodenica. Ni čuda, da je sicer trdnega moža položilo na smrtno postelj.

Ni tarna, ostal je vedno šaljiv in obziren do okoli njega stoječih. Za vsakega je imel prijazno šaljivo besedo. Bolniške strežnice in zdravniki so ga radi imeli. Poleti so se jele bolečine množiti, bil je večkrat previden s sv. zakramenti. Srčna želja, ki ga je brzkone tudi pri moči obdržala, je bila ta, da bi še obhajal zlato poroko s svojo ljubljeno soprogo in svojci. Ta želja se mu je izpolnila. Očividci zatrjujejo, da se ne spominjajo slavlja, ki bi bilo tako lepo in pristrčno, ter pokazalo kako priljubljen je bil blagopokojnik. Celo sveti Oče so mu voščili srečo in blagoslov.

Kmalu po slavlju se mu je pa bolezen poslabšala, hude

bolečine na obrazu so mu skoraj onemogočale zavživati jedila. V nedeljo pred božičem ga je jelo mraziti, v torek so ga prevideli, zdravnik in spovednik o. Oton sta bila celo noč pri njem navzoča. Nepričakovano se je stanje še enkrat nekoliko izboljšalo. Rad bi bil še videl sinova in ko sta došla se mu je razjasnil obraz. Zelo je bil že spremenjen in odločen od svetnega, samo molitve, ki mu jih je molila gospa soproga je še pazljivo in hvaležno zasledoval. Klical je zdaj soprogo, zdaj sinova z ljubkovalnimi imeni tudi sorodnike iz Bludenca. Znal je, da se bliža konec. Preden sta dospela sinova je čestokrat vzdihoval: »Moram oditi, moram oditi, ali še niso otroci tu?«

Božični dan je prebil v polzavesti, ob pol 12. uri ponoči je dobil srčni napad. Hitro so se zbrali sinovi in soproga okoli postelje, ko je še utrujen od napada ležal. Le težko je mrmral: »To je bilo hudo«. Kmalu nato se je pa popolnoma zavedel; enemu za drugim okoli stoječih je podal roko in jih blagoslovil. Malo po pol 1. po noči ga je še enkrat, zadnjikrat napadlo in z vzdihom: »Moj Jezus usmiljenje« je v naročju svojih sinov izdihnil svojo blago dušo. Obličja je bil mirnega, kakor bi spal.

Položili so ga v kositrno rakev, to pa v temno rujavo krsto iz dragocenega lesa z bronastimi držaji in nogami. Vrh krste je bil lepo izrezljan križ iz enakega lesa. V mestni mrtvašnici so ga dejali na mrtvaški oder v sredo med cvetje in luči ob navzočnosti dostojanstvenikov iz Bolcana in okolice ter velike množice občinstva, kar je značilo, kako čislani so bili pokojniki tudi ondi. To je bilo v torek 29. dec. popoldan. V sredo so se brale v Frančiškanski cerkvi pri vseh oltarjih sv. maše zadušnice, potem se je pa prepeljala krsta po železnici v Bludenc, koder je ostala na mrtvaškem odru v očetovski hiši do petka do pol 4. ure popoldne.

Tako v Bolcanu, kakor v Bludencu se je videlo premnogo revežev, ki so jokaje zatrjevali kako dober je bil gospod. Venci iz cvetic in tudi duševni venci so ga obdajali.

Pogreb se je izvršil ob čudovito lepem, solnčnem vremenu, ko so gore žareče v solnčnem zatonu še enkrat pozdravljale svojega sina.

Spodaj so korakala društva, med njimi korporativno iz hvaležnosti: Vincencijeva družba, katoliško ljudsko društvo, Marijina kongregacija mož, oni mladeničev in deklet, ženska zveza katoliških delavk, društvo rokodelskih pomočnikov in zveza telovadcev. Tem je sledil voz z venci, mrlški voz, sorodniki in ostali žalujoči. Tacega pogreba že dolgo več ni videlo mesto Bludenc.

Škofa Weiz iz Feldkirhna je zastopal dekan Ender, ki se je proti nekomu iz sorodstva izrazil, da gre redkokdaj za pogrebom, toda pogreba tako svetega moža bi pod nikakim pogojem ne hotel zamuditi. Deželni glavar je bil tudi zastopan.

Pokopali so ga v obiteljski rakvi, kjer že počiva njegova sinova, kateri je bil tudi zelo naklonjen.

V soboto na to se je vršila božja služba za dušni blagor prebalega pokojnika.

Nebroj sožalja je došlo sorodnikom. Tudi iz Slovenije in Tržiča se je oglasilo mnogo prijateljev, znancev in tudi takih, ki niso vedno z ranjnim soglašali, kar je posebno dobro djalo žalujoči družini, vsaj je bilo iz tega razvidno kako je rajnega duh spravljalosti zmagal nad vsem nasprotjem!

Še mnogo, mnogo lepega bi Vam lahko povedal o pokojnem. Marsikdo bo pogrešal v poročilu ta in oni dogodljaj, toda vsega ni mogoče popisati. Kolikor mogoče smo hoteli biti objektivni, v ničemer nismo hoteli pretiravati, pa še proti temu, kar smo povedali bi umrli v svoji skromnosti ugovarjal. —

Oznanila za mesec februar.

2. Nezapovedan praznik Marijinega očiščevanja ali Svečnica. Služba božja po navadi, ob 9.45 je blagoslov sveč, ob 10. uri sv. maša z blagoslovom. Popoldne ob 2. uri slovesen sprejem v Dekliško Marijino družbo, govor, sprejem in nato

slovesne litanije. Po deseti sv. maši shod mladeniške Marijine družbe.

3. Sv. Blaž, blagoslov sv. Blaža se deli pred in po 6. sv. maši.

5. Prvi petek v mesecu, ob 6. uri sv. m. z blagoslovom.

7. Druga pepelnična nedelja, prva nedelja v mesecu, pri prvi sv. maši skupno obhajilo mladeničev in mož. Po litanijah shod za 3. red.

14. Pustna nedelja, spomin kronanja sv. Očeta papeža, po 10. sv. maši Te Deum.

40-urna pobožnost se prične v nedeljo 14. zjutraj ob 6., ko se izpostavi Sv. Rešnje Telo in traja do torka 16. februarja. Vsaki dan se Sv. Rešnje Telo izpostavi ob 6. in ostane izpostavljeno do 6. ure zvečer razen v torek, ko se spravi po popoldanski pobožnosti. Vsaki dan je popoldne ob 3. uri pridiga in nato litanije presv. Srca Jezusovega. V torek je po litanijah zahvalna pesem. Uro molitve naj molijo v sledečem redu: V nedeljo od 11.—12. bližnji sosedje; od 12.—1. čast. šolske sestre, od 1. do 2. dekliška Marijina družba; od 2. do 3. ženska Marijina družba, od 4. do 5. tretji red; od 5. do 6. moški. V ponedeljek in torek od 11. do 12. šolski otroci, ki imajo takrat prosto, od 12. do 1. šolske sestre, od 1. do 2. dekl. Marijina družba; od 2. do 3. ženska Marijina družba, (samo v ponedeljek) od 4. do 5. šolski otroci, od 5. do 6. tretji red in moški. Sv. maše bodo te dni samo v župni cerkvi in sicer ob 6., 7., 8., 9., in 10. V času 40-urne pobožnosti se morejo prejeti popolni odpustki, če prejmemo sv. zakramente, obiščemo sv. Rešnje Telo in molimo v papežev namen; za vsak obisk sv. Rešnjega Telesa pa se prejmejo odpustki 10 let in 10 kvadraten, kdor ima kesanje in vsaj namen opraviti sv. spoved. Ob tej priliki vabimo farane, da v obilnem številu prejmejo svete zakramente.

Na pustni torek 16. ob 11. uri zvečer naznani velik zvon pričetek postnega časa.

17. Pepelnična sredo, strogi post, ob 5.45 uri blagoslov pepela in nato pepeljenje, ki se vrši tudi po maši.

Vse petke v postu je ob 6. uri zjutraj maša z blagoslovom in zvečer ob 7. uri sv. križev pot.

21. Prva postna nedelja, popoldne križev pot in litanije. Shod ženske Marijine družbe. Od polu dveh ura molitve za dekliško Marijino družbo.

24. Sv. Matija ap., ob 6. uri sv. maša.

28. Druga nedelja v postu, pričetek dobe, v kateri je dolžan vsak katolik prejeti sv. obhajilo. Kvaterna nedelja, ob 9. uri se izpostavi sv. Rešnje Telo, nato se moli ura molitve za duhovnike.

Mesečna spoved za dečke osnovne šole je v soboto 13. februarja, za deklice 20. februarja, za meščansko šolo: za deklice v nedeljo 28. februarja, za dečke 7. februarja.

Za mladeniče!

V boj proti kvantanju —! Pred nekaj dnevi se pelje po železnici iz Kranja proti gorenjski strani mož — poštenjak s fanti iz neke tovarne. Fantje so začeli prav grdo kvantati, videlo se jim je, da so tega posla zelo navajeni. Ko je vse drugo v vozu molčalo, pa se naenkrat oglasi naš mož in jim z vso odločnostjo reče: »Fantje, tu pa ne boste kvantali! To je nedostojno za poštenega človeka, v dostojni družbi se tako ne govori!« Mladi fantje so ostrmeli in utihnili. »Kako pa naj govorimo, ko smo vedno v tem govorjenju! Tega se človek navadi, kakor vsakdanjega kruha, ko se vam cel dan tako kvanta na ušesa v tovarni. Kako pa naj se odvadim? Saj me je res sram takega govorjenja!« V tem fantu je bila še poštenost doma. In naš mož mu je dal tale svet: »Narediva pogodbo, za vsako kvanto plačaš 10 Din kazni, pa se boš kmalu odvadil.« No in mladi delavec je vdaril v roko možu in pogodila sta se.

Ko bi bilo malo več takih mož — poštenjakov, kot je bil ta, potem bi bilo pri nas kmalu bolje. Kolikokrat se sliši po tovarnah, delavnicah, železniških vozovih najgrše kvan-

tanje, pa ga ni moža, ki bi imel toliko poguma in bi nastopil proti tej sramoti našega naroda.

Kvantanje je nekaj sramotnega za človeka in silno žalostno znamenje za narod, v katerem se to razširi. In žalibog Slovenci v tej »umetnosti« nismo najzadnji.

Človek se mora zavedati tudi svojega dostojanstva! Ustvarjen je po podobi božji. Po svojem telesu že je najlepša stvar na zemlji, po svojem duhu pa je plemenito bitje, kateremu se ne more primerjati nobena žival na zemlji. Človek je kralj stvarstva na zemlji. In tega svojega dostojanstva se mora človek zavedati!

Če pa se mora človek zavedati svojega dostojanstva in sam sebe spoštovati, mora spoštovati tudi to, po čemur je postal človek. Bog se poslužuje očeta in matere, da ustvarja novega človeka. To je nekaj velikega, nekaj veličastnega: skrivnost postanka življenja, skrivnost ustvarjanja človeškega bitja.

In kakor mora dostojen človek spoštovati človeško dostojanstvo, tako bi moral spoštovati tudi to, po čemur je on postal človek, živo in umsko bitje! Oče in mati sta ga rodila v ljubezni, na skrivnostni način, kakor ga je Bog sam določil. In kdor o tem skrivnostnem postanku človeškega življenja nespoštljivo govori, ni vreden človeškega dostojanstva! Ni vreden, da je postal človek. Kdor o zadevah očetovstva in materinstva govori z umazanimi izrazi, s tem sramoti svojega očeta in mater, in ni vreden materinske ljubezni; še manj pa je tak človek vreden, da bi kdaj sam postal oče. Očetovsko dostojanstvo je nekaj velikega, nekaj skrivnostno velikega, pred čemur mora vsak dostojen človek v spoštovanju kloniti glavo.

Kam je bil prvi propalica, ki ni spoštoval očetovskega dostojanstva in je v frivolnih izrazih govoril o njem. In kaj je storil oče Noe, ko je zvedel o tej grdobiji svojega sina? Proklet je njega in njegovo potomstvo rekoč: »Proklet bodi sin Kamov, suženj bodi svojih bratov«.

V naši župniji se je ustanovil klub proti nedostojnemu govorjenju. To je za mladeniče danes najpotrebnejši klub. Kar vas ljubi naš rod, kar vas spoštuje svoje človeško dostojanstvo, vsi se združite v boj proti nedostojnemu govorjenju. Vsake opolzke besede se sramujte, kjer slišite umazano govorjenje; nastopite proti njemu z ljubeznijo a tudi z odločnostjo, zakaj tu gre za čast človeškega rodu in za čast slovenskega naroda.

O nekem kraljevem sinu sem bral tole: Nekoč se je napil in v pijanosti je pred svojo materjo rabil umazane besede. Ko se je drugo jutro zbudil, so mu dvorjani povedali, kako se je obnašal pred svojo materjo. Sramoval se je svojega dejanja. Vzel je kozarec in ga napolnil z vinom in šel z njim k svoji materi. Tu se vstopi pred njo in izpije kozarec do dna, nato pa pravi: »Mati, to je bil zadnji kozarec, ki sem ga spil v življenju«. In držal je potem celo življenje besedo; nikoli ni več pokusil opojne pijače, da ne bi več rabil nedostojnih besed.

Fantje! Nekaj viteškega junaštva si vzgojite! Odrečite se vsemu, kar vas napeljuje v nesramno govorjenje: nezmerne pijače, nedostojni družbi, slabi knjigi! Bodite dostojni, olitani fantje, ki se zavedajo svojega človeškega dostojanstva!

Mrliška kronika.

45. Kogoj Jožefa roj. Tavčar, žena čevljarja, Tržič št. 58. roj. 23. okt. 1901, umrla 26. oktobra; 46. Žumer Jurij, delavec, Tržič št. 12. roj. 16. aprila 1847, umrl 31. oktobra; 47. Keršič Marija roj. Bregant, žena delavca, Bistrica št. 49. roj. 20. decembra 1880, umrla 6. nov.; 48. Ankele Marija, zasebnica-vdova, Sv. Ana št. 38. roj. 10. februarja 1849, umrla 18. novembra; 49. Košir Leon, sin kmeta, Bistrica št. 12. roj. 28. aprila 1902 umrl 21. novembra; 50. Meršol Marija, delavka, Tržič št. 160. roj. 7. julija 1891, umrla 2. decembra; 51. Meglič Andrej, posestnik-užitkar, Dolina št. 45. roj. 20. nov. 1845. umrl 3. decembra; 52. Keršič Anton, delavec, Bistrica št. 39.

roj. 14. januarja 1873, umrl 2. decembra; 53. Dr. Vučina, okrožni zdravnik, Tržič št. 96, rojen 14. jan. 1857; 54. Golja Marija, zakonska hči delavca, roj. 27. sept. 1925, umrla 11. decembra; 55. Švegelj Jožef, zakonski sin žagarja, Dolina 109, rojen 6. novembra, umrl 15. decembra.

Statistika.

V letu 1925. je bilo v naši župniji okrog 4500 prebivalcev; rojstev je bilo 135, med temi 13 nezakonskih; umrlo je 55 župljanov; porok je bilo doma 35, drugod 9; obhajil 73.000.

V dekliški Marijini družbi je bilo koncem l. 1925 članic 130, kandidatkinj 35, hospitantkinj 31, med letom je bilo izključenih pet članic, odšle so drugam tri, poročili sta se dve, v samostan je odšla ena, umrle so sledeče: Slapar Franciška, stara 20 let, sprejeta je bila 1921.; Godnov Katarina stara 48 let, sprejeta je bila 1898.; Meršol Marija 34 let, sprejeta 1906.; vse so bile vzorne članice Marijine družbe.

V mladeniški Marijini družbi je bilo 20 članov, 3 kandidatje. Malo jih je, a tem večja čast!

V ženski Marijini družbi je bilo koncem leta 1925. članic 222, kandidatkinj 10; med letom je umrlo 6 članic in sicer: Ivana Mally, Jera Hafner, Terezija Primožič, Elizabeta Golob, Marjana Kralj in Ana Teyrovsky. Pri shodih so se obnavale sledeče tvarine: Edinost med šolo in domačo hišo. Mati, podpora učitelju in katehetu. Zapreke pri vzgoji: poželjenje mesa, poželjenje oči, napuh življenja. Kako izrjavati škodljivi plevel iz otroškega srca. Dobro seme čednosti: ponižnost, bogaboječnost, resnicoljubnost, ljubezen in čistost cepi v otroško srce! Dobrodošli venci ženske Marijine družbe so zbrali Din 2875. Ta znesek se je izročil Vincencijevi konferenci.

Tretji red je imel koncem l. 1925 članov 116.

Dobrodelni vestnik.

Vincencijeva konferenca v Tržiču podaja svojim cenjenim društvenikom in dobrotnikom koncem 1925. l. sledeči računski zaključek: »Dohodki: Saldo začetkom leta Din 915, darila dobrotnikov: Din 45.056.—, nabiralnik pred cerkvijo ob kvatrah: Din 804.—, sv. Antona kruh: Din 2356.—, dobrodelni venčki Elizabetine konference: Din 3350.—, hranarina gojencev: Din 30.953.—, bolniška postržba: Din 242.—, gojenci za šolske potrebščine: Din 1342.—, donesek iz stavbenega sklada: Din 8000.—, obresti tekočega računa pri hranilnici in posojilnici v T.: Din 56.— skupaj Din 97.036.—. Izdatki: Razne podpore: Din 4024.—, zavetišču sv. Jožefa na Skali: Din 92.355.—, skupaj Din 96.379.—. Saldo koncem leta Din 675.—. Darovi v naravi, ki se cenijo na Din 8000.—, niso vštet v zgornjih zneskih.

V dečjem zavetišču, ozir. sirotišnici je bilo nastanjenih 7 gojencev in 17 gojenk. Dnevno zavetišče pa je posečalo 17 dečkov in 16 deklic (skupaj 33.)

Razen tega je bilo podpiranih z denarjem: 4 družine z otroci, 6 bolnikov, 2 samca, 7 samic, 8 otrok z obleko in obutvijo, 10 z oskrbo v zavodu po znižani ali celo do cela odpušeni hranarini.

Zavod sta posetila sv. Miklavž po naročilu Orlic in Dolinčanov, Jezusčka so pa naprosile vrle članice dekliške Marijine družbe, da je poslal iz nebes mnogo oblačilic in obutev za prezebujoče šolarčke, vrhu vsega so pa še sladkosnedenčki vlovili marsikak oblizek.

Elizabetina konferenca je ostala zvesta svojim načelom. V svojem računu za 1925. l. izkazuje med dohodki: Saldo iz leta 1924 Din 1.60, zbirka pri konferencah Din 106.—, redni prispevki članic Din 1728.—, dar Elizabetine družbe v Ljubljani: Din 500.—, dar tretjeredne skupščine v T. Din 25.—, sv. Antona kruh: Din 230.—, dobrodelni venčki a) ženske Marijine družbe: Din 2881.—, b) dekliške Mar. družbe Din 469.—, Skupaj Din 5940.60. Od tega se je izdalo za podpore Din 5437, ostanek se je naložil v hranilnici. Podpiralo se je 7 družin, 8

samskih, 1. sirota, 1. polsirota. Dočim se je denar dobredelnih venčkov naklonil sirotam na Skali.

Darovi: Povodom zlate poroke nam je g. Leon Gassner izročil po naročilu svojega očeta g. Andreja Gassner 1000 (tisoč) Din za reveže. To je bil zadnji dar, ki nam ga je naklonil blagi pokojnik. Ob priliki smrti g. Andreja Gassner je gospa soproga Ana Gassner darovala Vincencijevi konferenci 1000 Din, gospoda Andrej in Leon Gassner vsak po 1000 Din, razen tega sta oba gospoda Gassner darovala Vincencijevi konferenci kot letni prispevek za l. 1926 vsak po 1000 Din. Gospod Edmund Glanzmann je daroval v častni spomin umrlega tovariša družabnika 500 Din, istotako nam je poslal gospod ing. Hugo Sugg 500 Din, g. Ernesto vit. pl. Bernetic — Tomasini mesto venca za pok. A. Gassner 100 Din.

Vsem dobrotnikom naših dobredelnih organizacij za vse darove in žrtve v l. 1925 prav iskrena hvala; naj vsem Večna Ljubezen tisočero povrne!

Naše letno poročilo je vsled pomanjkanja prostora skromno, toda številke same dovolj jasno govore. Vsega skupaj so naše dobredelne organizacije v l. 1925 zbrale nad 400.000 Kron. Vseh dobrotnikov in sotrudnikov ne moremo posebej omenjati. Znani so itak več ali manj vsem. Bog plačaj!

Podružnica sv. Andreja.

(Konec.)

Podružnica je imela v starih časih vedno svojega lastnega cerkvenika. Nekaj njih imen se nam je ohranilo.

Okoli leta 1800 je bil pri sv. Andreju cerkvenik Valentin Pehar, ki je oddal službo svojemu sinu Jakobu, poznejšemu učitelju in tržiškemu kronistu, katerega večkrat omenjamo v naših spisih.

Ko je ta prevzel 1817. leta cerkvenikovo službo pri župni cerkvi, je prišel na njegovo mesto brat Valentin Pehar, p. d. Bavantek, ki je vestno služil sv. Andreju do smrti 1842. l.

Po njem je prišel zadnji samostojni cerkvenik podružnice Nace Šmit, kajti po njegovi smrti se je združila ta služba z ono pri župni cerkvi, vendar pa le v omejeni meri.

Svoječas so kovači in usnjariji polagali veliko važnost na trikratno dnevno zvonjenje pri sv. Andreju, ker so po njem vravnali početek in konec dela po delavnicah. Zlasti dan zvonjenja ob četrti uri jim je bilo na srcu.

Čez dan so prostovoljno opravljali zvonjenje bližnji sosede, posebno Pleničarjevi in Ožabnikov. Zjutraj ob štirih pa je za 2 krajcarja dnevno hodil dan zvoniti stari kosarski pomočnik Miha Pole po domače Beš. Stanoval je v „Gasi“ na št. 35. Na minuto točno ob štirih je stopil pred hišo na stopnice, se prekrizal, potem se pa glasno moleč Angeljevo čiščenje napotil, ropotaje z lesenimi podplati svojih cokelj, proti sv. Andreju. Komaj se je ondi oglasil zvon, že je jelo razbijati s cokljami po ulici vse polno kovačev, ropotačev. A ne dovolj teh, pol ure pozneje so pa pričeli po tlaku drsati usnjariji s svojimi težkimi škornji, da je kar odmevalo od zidovja. Vsak pa, bodisi kovač ali usnjari je postal pred sv. Andrejem, snel svojo čepico, se prekrizal ter na kratko a jedrnatopoprosil božjega blagoslova za štirinajst ur trajajoče težko dnevno delo.

Če gledam danes sedmo uro zjutraj veselo vrvenje delavstva proti tovarnam, mi postaja skoraj neverjetno, kako so s težavo, zares v potu svojega obraza ubogi trpinji živeli svoje borno življenje. In vendar je bilo po teh, z obilnim številom obdarovanih družin več sreče, več zadovoljstva in nedolžnega veselja kot dandanes, pri osemurnem delavniku.

Pri takih okoliščinah, kot smo jih opisali, ni čudno, da je bila podružnica sv. Andreja nekako središče vse tožbe prebivalcev tostran Bistrice, tako, da se je med njimi čestokrat oglašala želja, naj bi se v podružnici vedno hranilo sv. Rešnje Telo.

Posneto iz zasebnih zabeležkov gosp. Fortunata Kurnik, katere nam je iz prijaznosti prepusila v uporabo gospd. Marija Kurnik.

Napravili so tozadevne korake in vloge na kompetentna cerkvena oblastva, seveda brezuspešno.

Pa še nekaj je dobre ljudi bolelo in skrbelo.

Cerkev je postajala čezdalje bolj razpadljiva. Za nove razmere pretesno, vlažno poslopje s svojim starinskim pročeljem je kazilo lice celega trga. Z eno besedo, ni kazalo družega, kot da se staro zidovje do tal podere.

A kaj potem? Kdo naj postavi novo cerkev v za gradnje stavb skrajno neugodnem času. Nihče se ni podstopil postaviti kako novo stavbo. Vsaj je skoraj nastal rek: »Kdor se zidanja loti, se svoje glave loti«. Mladini sploh nismo vedeli, kako se novo poslopje zida. Šolarčki smo bili mnenja, da kaj takega narediti sploh niso zidarji več zmožni. Oni so le zato na svetu, da starino popravljajo in stene belijo.

V tej zadregi je, kakor že večkrat pri drugih priložnostih, posegel vmes tako odločen, kakor velikodušen gospod Jožef Pehar, barvar in posestnik v trgu št. 100.

Ko mu je po zimi 1855. l. umrla nadvse priljubljena hčerka Anica, je v nje časten spomin, namesto grobnega spomenika naložil v hranilnici 500 gld. za popravo stolpa in cerkve sv. Andreja, in ko je drugo leto 1856 sam ležal na smrtno posteljo, je pa zopet volil v to svrhu še 2000 gld., pod pogojem, da se mora zgradba izvršiti tekom 10 let, sicer zapade denar v druge namene.

Kako umesten je bil ta pristavek je bodočnost pokazala, ker merodajne osebe niso prišle iz posvetovanj in cinčanja. Šele leta 1863., ko je že takorekoč tekla voda v grlo, je županstvo oskrbelo stavbni načrt in troškovnik, potem se pa otreslo daljnih skrbi s tem, da je vse spise dne 10. nov 1863. odstopilo cerkvenemu predstojništvu, češ, kdor hrani Peharčev sklad, naj pa tudi cerkev zida.

To je naredilo kolebanju konec. Dobromisleči tržani so stopili skupaj in izvolili posebni stavbni odbor: Na čelu župnik Alojz Košir; cerkveni ključar Peter Mally in tržiški veliki: usnjari Jožef Deu, poštar Andrej Kališnik, usnjarija Franc in Leopold Mally, zadnji kot blagajničar.

Sklenilo se je najprvo spopolniti stavbni sklad. Pobirali so darove po hišah in nabrali za takrat veliko svoto 2307 gld., dočim je darovanje cerkvi doneslo 430 gld. — Med daritelji so se posebno obnesli gg. Jurij Ahačič z 500 gld., Jožef Deu z 200 gld., Andrej Kališnik in Vincenc Pollak, vsak po 100 gld., Peter Mally 50 gld. in Leopold Mally 30 gld. — Lepe svote, ako se pomisli, da je takrat eden petak (5 gld) več zalegel kot danes 100 Din.

Konečno je znašalo stavbno imetje: V hranilni knjižici 525 gld., volilo Jožefa Peharca 2100 gld., narastle obresti 1433 gld. 84. subskripcija 2307 gld., darovanje v cerkvi 350 gld., pozneje še 80 gld., skupaj torej 6795 gld. 87. Od tega se odračuna kurzna zguba z 568 gld. Čistega torej 6209 gld. 87. Dočim je troškovnik izkazoval 5152. — gld.

Zanimive so takratne cene posameznih obrtnikov: Zidar 2470 gld. 76; tesar 731 gld. 65; mizar 190 gld.; ključavničar 137 gld. 75; klepar 1000 gld.; pleskar 36 gld. 70; steklar 27 gld. 04; kamaosek 95 gld.; pozlata 162 gld. 50; dninarji in vozniki 300 gld. 60.

Dne 11. aprila 1865 so poslali prošnjo za cerkveno stavbno dovoljenje na knez. škofijski ordinarijat v Ljubljani.

Nameravali so cerkev na novo sezidati, tako da bi stala vodoravno s cesto in bila toliko razširjena, kolikor so merele poprej stopnice in hodnik. Stola bi ostal stari in se le primerno popravil.

V nadi, da oblastva ne bodo delala zaprek, so imenovali stavbenim vodjem in nadzornikom cestnega mojstra Franca Edelmanna in takoj pričeli staro cerkev podirati.

Toda škofijski ordinarijat je zapazil več nedostatkov, kateri so se nemudoma odpravili, tako da je od cerkvene oblasti že dne 11. maja 1865 prišlo »z izrazom popolne zadovoljnosti« stavbno dovoljenje.

Drugače pa je postopala politična oblast.

Prvič je primorala Franca Edelmanna, da je dne 2. jun. 1865 odložil stavbno vodstvo »ker se to pri obstoječih razmerah ne zлага z službo okr. uradnika«. Drugič pa je 19. ju-

nija istega leta zabranila popravilo stolpa, kajti »z znižanjem cerkvenih tal bi se odkrilo temeljno zidovje stolpa in zidanje bi bilo več kot sumljivo in nevarno, zlasti ker je bil stolp že dvakrat v ognju in je možno, da je zidovje vsled teh požarov toliko oslabeno in poškodovano, da bi vsega prediranja in prezidanja ne preneslo.«⁷ zato se odboru naroči, da izdela in predloži nov stavbeni načrt.

V naglici sestavljen novi načrt je pa našel pri visokih gospodih še manj milosti, tako da se je moralo zidanje dne 19. jul. t. l. popolnoma ustaviti. »Po novem načrtu«, so rekli, »je stavba še manj izvedljiva, ker bi se po njem cesta ne utesnila le na eni točki (kjer je stal stolp), marveč v celi dolžini stavbe. Tudi se cela osnova ne strinja z vzvišenostjo in dostojnostjo, ki bi jo morala sploh dobiti cerkvena stavba po svoji obliki in smernosti.« To je bil hud udarec sredi leta in do zime bi moralo biti poslopje vsled Peharčevega pogoja pod streho!

Izdela se je tretji načrt, katerega je vlada končno, dasi ne rada, vendar odobrila dne 4. avgusta t. l. »le radi varovanja imovinskih moči občine, vendar bo pa za zunanje lice vladni stavbeni oddelek izdelal in vposlal poseben predlog.«

Skraini čas je že bil, da se je zidanje oddalo zidarskemu mojstru I. Mollinariju iz Škofje Loke v delo, tako da je v naglici vsaj na zunaj stavbo v toliko dovršil, da jo je 9. nov. 1865 zamogel blagosloviti dekan kranjski preč. g. Janez Reš.

A v notranjščini je vladala žalostna puščoba!

Stal je edino le stari veliki oltar in pa nad vse neokusen provizoričen lesen kor.

Vse veselje do nove cerkve je prešlo, nikjer nobene požrtvovalnosti več, tako da se je bilo bat, da bo komaj dograjena stavba jela razpadati.

Zopet je moral, kakor nekdanj g. Pehar, tako zdaj vmes poseči odličan meščan gospod Jurij Ahačič, ki je volil za stranske altarje 1000 gld. Po lišah je bilo nabranega z mnogim trudom 2649 gld. 56 kr., tako da se je končno posrečilo leta 1875, torej po desetih letih postaviti troje kamenitih altarjev in sezidati obokan kor.

Da ne bi šlo ob koncu bolj gladko z zidanjem kakor ob pričetku, se je, komaj sestavljen, obok kora nekega lepega jutra z mogočnim hruščem sesul. K sreči so prav takrat delavci zajutrkovali, zato se ni pripetila hujša nezgoda. Le zidarski mojster, ki je z lahkomišelnim ravnanjem povzročil nesrečo, si je vsled prestanega strahu malce živčevje pretresel, a je z zdravnikovo pomočjo kmalo okreval.

Kor je veljal 1150 gld., nov veliki altar 1500 gld., dva stranska altarja 100 gld., skupaj 3750 gld. Ker je bilo na razpolago le 3649 gld. 56 kr. je primanjkljaj 100 gld. 44 kr. vtrpela župna cerkev iz tekočih prejemkov.

Kipi sv. Andreja, sv. Petra in sv. Lenarta na velikem altarju so ostali stari, le prenovili so jih.

Sohe Brezmadežne, sv. Barbare in sv. Lucije na desnem stranskem altarju, vse hvale vredno delo, so omislile gg. Barbara Ahačič, Marija Dekleva in Frančiška Pollak; dočim so darovalci kipov sv. Lavrencija, sv. Florijana in sv. Miklavža neznani. Bržkone prihajajo od kovačev, ker so imenovani svetniki kovaški patroni in je imela kovaška ceha, odkar je bila kapelica na gradu porušena, že v stari cerkvi svoj altar.

Ostala oprava podružnice je lična, dasi ne najdeš med njo nikakih umotvorov. Omeniti moramo samo še dve ovalni sličici Srca Jezusovega in Srca Marijinega v baročnih okvirih s stojalki, da jih je mogoče mesto okraskov postaviti na altar. Tehnična oblika slikarije spominja na Gašperja Götzel v Kranju. Kako in kedaj sta prišli podobi v cerkev, ni znano. Vsekako so bile namenjene še za staro podružnico, ker je Götzel že leta 1857 umrl.

Zvonovi so se tekom let večkrat menjavali. Zadnjikrat leta 1859, ko je dobila podružnica sv. Jožefa novo zvonjenje. Poprejšnji srednji zvon pri sv. Jožefu v teži 530 funtov se je prenesel k sv. Andreju namesto mnogo manjšega zvona, ki se odsilmal rabi kot mrtvaški zvon.

Toda o tem ni govoriti, vsaj je itak nesrečna svetovna vojska razdrla, kar so naši predniki s trdom pridobili. Le čuda je, da niso grabežljivi vojaki še posegli po piščalkah majhnih orgelj, ki bi se dokaj lažje vtrpele kot zvonovi. Kajti glasbilo je staro in neubrano, ne spleča se ga popravljati, vsaj se pa tudi v cerkvi ne opravljajo nič več svečanosti, pri katerih bi bilo treba petja in godbe.

H koncu bi rad omenil še nekaj reči, katere sem v popisu podružnice namenoma izpustil, da se namreč stvar ni preveč zavlekla in izgubila na pregledu.

Tako v Tržiču kakor tudi po sosednjih župnijah je običajno, da se po vaseh, koder stoji kaka podružnica, praznuje vsako leto takozvano žegnanje ali smajna nedelja z veseljačenjem in vživanjem. V Tržiču samem je ta praznik na »žegnansko nedeljo« v oktobru, toda cvre in peče se samo »pod farovžem« do mostu: onstran vode, po ulici in na trgu se pa za slavlje nihče ne zmeni. Od kod ta utesnitev praznika, nam ne more nihče raztolmačiti.

Najbrže se je novejši del trga prišteval svojčas v okoliš podružnice sv. Andreja in imel svoje posebno žegnanje, ki je prišlo pozneje iz navade. Ali pa je bilo v zvezi s svetiščem na gradu⁸ in je po razrušenju kapelici samo po sebi odpadlo.

Kakor rečeno pa o tem ne vemo nič gotovega. Morda se kdo od starih tržičanov kaj spomni?

Že zgoraj smo omenili, da je bilo poleg sv. Andreja cerkvice tudi malo pokopališče. Ko so ob gradnji nove podružnice odkopavali griček, so izkopali mnogo okostja in nabrali polno dvokolnico človeških kosti, ki so jih prepeljali potem na župno pokopališče. Od kedaj so počivala tu trupla umrlih je tako malo znano, kakor kdo sta bila ona dva duhovnika, kojih okostje so našli v dveh krstah v zidani grobnici sredi cerkvice. Mašna obleka je še ležala nepoškodovana nad kostmi in dobro se je razločila višnjeva barva mašnega plašča, toda ko so krsto dvignili, se je vse razsulo v prah.

Ko so potem globlje kopali za temeljno zidovje, so našli na laborovo plast. Rujavkasto rumeno mehko kamenje je obstalo iz okamenelih rastlin. Med njimi so se nahajali krasni kosi petreficiranega mahovja, lešnikov in leskovih listov. Škoda, ker se ni bolje pazilo, da bi se ohranile te redkosti, marveč se je prepustilo, da jih je mladina brezmišelnostno raznesla.

Še majhno epizodo naj omenim, sicer je neznatna, a kaže kako usodepolna je bila cela gradnja. Povodom procesije svetega Rešnjega Telesa so pred razdrtijo porušene cerkvice pripravili iz smrečevja za prvi blagoslov ličen altarček. Med blagoslovom zaveje lahen vetrič, prizdigne pajčolan, ki je krasil altarno podobo, do prižganih sveč, tako da se vname ter prenese ogenj na smolnato smrečevje, ki je trenutno vsplamtelo z mogočnim plamenom. Ogenj, ogenj, gori! se je zaslišal glas iz zbranega ljudstva in huda panika bi bila utegnila nastati med ondi stoječo šolsko mladino, ako bi učiteljstvo ne bilo še pravočasno pomirjevalno uplivalo na deco. Tako se je pa vse po sreči izšlo. Le neki delavec, ki je preiskreno pomagal gasiti, se je nekoliko po rokah opekel.

Marsikateri starejših možakov ali postarnih ženic se bo de spominjal, da je tudi on stal takrat v vrstah prestrašene šolske mladine.

Cerkev sv. Andreja je prav krasen zaključek trga pod gradom, ves trg nudi po njeni fasadi in zvoniku nekaj prijeten utis. Ko bi ne bilo sv. Andreja, bi gotovo celotnemu pogledu Tržiča mnogo manjkalo. Zato bi morali Tržičani smatrati kot nekako častno nalogo, da to cerkev ohranijo vedno v dostojnem stanju.

⁷ Vse tu navedeno in tudi nastopno kār se nanaša na novo zgradbo smo posneli iz listin v žup. arhivu I/3. 2-7. — Zanimivo je, kar se trdi, da je cerkev dvakrat pogorela, ker ni o prvem ognju dobili nikjer kakih zabilježk.

⁸ Na gradu je bilo žegnanje nedeljo po sv. Lenartu (6. novembra), primerljaj Cerkv. glasnik št. 8. str. 7.

Razno.

Potrčila o življenju novorojenčkov za bolniško blagajno podpisuje župni urad šele tedaj, če je otrok že krščen. Župni urad mora na podlagi matice dati potrdilo, da otrok živi predpisano število dni. Prosim torej, da ne prihajate po potrdila pred otrokovim krstom.

Cerkveni sedeži nam še vedno delajo preglavice! Ob cerkvenih računih so se nekatere stranke pritoževale, da nekateri jemljejo v klop, kjer imajo le en sedež kar po dve in tri osebe in tako ne morejo v klop oni, ki imajo pravico do sedeža. Prosimo, da respektirate pravice lastnikov sedežev. Nekateri hočejo na vsak način za sebe izjemno stališče glede oddaje sedežev in ne morejo umevati, da mora biti za vse enaka pravica. Vsak izpraznjen sedež, ki je cerkvena last, mora iti na dražbo, ker v cerkvi ne sme biti nobene protekcije. Samo lastni sedeži se podedujejo proti primerni prepisnini. Kdo pride po evangeliju v cerkev, nima pravice riniti v svoj sedež, če je bil tačas zaseden.

Dom za duhovne vaje so sezidali v Ljubljani oo. jezuiti, tam lahko moški v samotni delajo duhovne vaje ob določenih rokih. Duhovne vaje trajajo 3 in pol dneva, vsa oskrbnina stane za ves čas 120 Din. Vsem mladeničem in možem, ki se morejo toliko časa podati od doma, svetujemo, da napravijo take duhovne vaje, gotovo se ne bodo kesali. 9. in 23. se začne duhovne vaje za rekrute, 30. jan. za može, 26., 27. febr., 6. marca za mladeniče, 18. in 25. marca za može, 30. marca za inteligente. Pojasnila daje radevolje župni urad.

Za božične praznike smo imeli glavni altar prav ukusno okrašen s svežimi nagelni; dotičnim gospem, ki so toliko žrtvovala za sveže cvetje, prav iskrena hvala!

Službo organista je nastopil Franc Bricelj iz Šenčurja.

Podružnica sv. Andreja zlasti zvonik je v zelo slabem stanju. Letos moramo na vsak način popraviti vsaj stol cerkvenega stolpa, ker je ves gnil in je nevarnost, da ga podere kak vihar. Trški občinski odbor je stavil v proračun za l. 1926 kot prvo pomoč za popravilo stolpa sv. Andreja Din 3000. Vsem faranom se prav toplo priporočamo za prostovoljne darove v ta namen. Na napravo novega zvona pri sv. Andreju ni misliti, dokler ni popravljen zvonik.

Tretjina otrok umrje v naši župniji v prvih petih letih po rojstvu. To strašno razmerje! Seveda so temu pred vsem krive socialne razmere: slaba stanovanja, slaba prehrana, od staršev podedovane bolezni, vendar pa je gotovo mnogo tudi to krivo, ker nekatere matere ne znajo ravnati z dojenčkom. Kot dekle je bila od mladosti morda v tovarni, že v zgodni mladosti je morda morala od doma in tako se nikdar ni naučila tega, kar bi morala znati. Vsem odraslim dekletom in zlasti pa vsem mladim materam in novoporočenkam priporočam, da si nabavijo knjigo dr. Matija Ambrožič: »Materinska pomoč zdravemu in bolnemu dojenčku«. Tu dobi vsaka mati ves za njo potreben pouk. Župni urad vsem materam, ki se zgledajo, radevolje oskrbi to potrebno knjigo.

Za knjižne družbe sv. Mohorja naj se naročniki priglase kmalu.

Spomini iz dilaških let.

(Dalje.)

No, gspodje, kdaj ga bo preče gvale prsekov? Že videm de riba po sušem pvava. Bom pa jest povedov: »Koker hiter bo lintvern z repam pomigov — bo pa ponmo!«²⁶

Pa pstim to, k je že telk cajta mnivo, pa se rajš pomimo kaj de kvaternec²⁷ devajo. To vam jest uhka natank popišem, k sem ga že sam vidu.

Tokle j bo, glih u tmo cajto koker zej. Po malem šmar-no tist petk, k je biv kvaternec, preh trem letme.

Zavle posta m ni bo nč dobro u mojmo pajšelno²⁸, sem pa djav, čaj no, nej pa grem an mav h Slugo na ta zelenga.

Pa sem šu, pa ga ruknu an frakelc. Dobr m je djav, sm ga pa šan frakelj, pa šanga, de so ble trje, koker vse to dobre rči.

Pokel jo pa rinem preče domo. K pridem čez most preh Gvažarja²⁹, a se t na znajde pred mnoj an čvovk, tok majhen koker an otrok. Pridem preh Krecljava³⁰, m je biv že do pasa. Jest sem s kuj mislu: Tonča to ni po pravice! Pa jo začnem belj počas ribate. — von tudi! Jest postojim — von tudi! Ti pekvata beštja, sem s mislu, zej smo pa vkp. Jo pa hitro oberem po pvaco — von še hitrejše. Pa bel k sva tekva več je gratvov. K pridem preh sv. Andreja, je biv že telk, koker cerken turen.

Jest sem se mav potuhnu — von jo pa kar mahne preče zgornmo konco. Takat pa jest ilek u gaso n damu. Tok sem mo ušu. Če ne pa na vem kaj b se bo z mnoj zgodivo.

Oh tistga cajta j pa Tonča kvatrne dni lpo prgmah doma. A je res, a ni res? Vidte fante, zej ste pa že mav bel patofane.³¹ Se pa več na smejate. Ja, ja, to niso maščene sovze.

Kvač b pa šel rekle, če b vam prpovdvov, koker se j v Vandrhovce aden h . . . o za deset let zapisov.³²

Vsga j imu doste, gnarja koker gnoja, vse mo j švo po sreče za kar je prjev. K je pa deset let mnivo, sej pa mieldov to zelen z rožišče. Glih tam ga j drtofov, čer hode še cesar h nogam.³³ Ajns cvaj ga zgrabbe, pa kar skoz zid rine z nmo. Še dons uhka vidte, če je bva ukna. Kelkat so jo že zazidale pa se spet prkaže. A je res, a ni res?

Ze j pa sam tist uprašanje, kam je ta peklenšč gnar zgину. Prov gvišen je neč u Vanderhovc zakopan.

Ježeš, če b jest imu vse tiste šace k so po Tržičco zakopane. To b ga pile! Kar s šeflo b ga zajemale!

Ta nar več šac je na podrtem grado nad Bistrco. Al tistga na mormo uzigent.

Do tga je pa tokole pršvo.³⁴

U stareh cajteh je živu na grado an strašno brumen grof s še bel brumno grofno.

On je bil Jure, vona pa Neža.

Zato sta sezidava cerkle sv. Jurja pa sv. Neže, de j imu vsač sojo cerku, koker še dons ta dan stojeta.

De so ble uhka hodil z grada sojo andoht upravlat, so naredle an ledrast most, k so ga zutrej napele z grada do sv. Jurja. Zvečer so ga pa spet nazaj potegnile.

Pa ano hčer sta imeva, k j bva lepa koker ana gavtrošca, samo skopa j bva, de še h . . . č štrika ni prvošiva de b se ubesu.

Ankat se j pa prgodvo, de so mogel z grada preh so-vraženkam bežate.

Vse je bo prpravleno, de b odšle, samo frajle ni bo nčer. Na zadne so jo najdle u čevder na skrin sdete u čer je bva vsa zvatnina n srebrnina skrita.

Sille so jo de b bva šva preč, pa oh same skopost ni votva sojeh šacov zapustite. K ni vse neč pomagavo jo j pa grof prekle, de se j per te priče v kačo spremeniva. No, so-vraženč so grad zažgale, de j nastava podrtija koker jo še dons vidmo.

Tok je prešvo sto al pa še več let, use je bvo že pozableno. Kar je ankat Pristalnekov fant na to porušenm grado žvino pasu.

²⁶ Ta dovtip izvira iz časov, ko še ni bilo gorenjske železnice. Takrat so Tržičani bolj zahajali v Celovec kot v Ljubljano, zakar so bili bolj zvedeni v Celovcu kot v Ljubljani.

²⁷ Se danes se dobe Tržičani, ki verujejo v kvaternčka, t. j. zlega škrate, ki se pojavlja vsake kvatre in vedno nesrečo prinese. Zlasti lovcem ni naklonjen. Zato ne hodijo kvaterno nedeljo na lov.

²⁸ Zelodec.

²⁹ Zdaj ga. Verdír št. 109.

³⁰ H. št. 107.

³¹ Pohlevni.

³² Več 100 let stara pripovedka, ki je bila pred 50 leti še obče znana.

³³ peš.

³⁴ Ljudska pravljica.

(Dalje prih.)